

Ústna forma maturitnej skúšky

Predmet: slovenský jazyk a literatúra

Zložka: jazyková časť

Komunikácia - je to **prenos informácií** medzi účastníkmi komunikácie (**komunikantmi**) v istej **komunikačnej situácii** pomocou spoločenského **systemu znakov – jazyka**, **JAZYK** – je **system ustálených znakov a pravidiel, na základe ktorých vzniká reč**. **REČ** – je konkrétne využitie jazyka (dorozumievať sa majú schopnosť aj **zvieratá** napr. veľmi dobrý system dorozumievania majú delfíny, netopiere, včely, mravce)

Druhy komunikácie:

a) verbálna - realizuje sa pomocou **jazykových prostriedkov (slov)**. **Verbálna komunikácia je ústna** alebo **písomná**.

b) neverbálna: realizuje sa pomocou **nejazykových prostriedkov** – predovšetkým **mimikou a gestami (mimika – pohyby tváre, gestikulácia – pohyby rúk, očný kontakt, haptika – komunikácia pomocou dotykov, vzdialenosť** atď.)

Informácie - informácia je myšlienkový obsah, ktorý odosielateľ oznamuje prijímateľovi. **Základné otázky pri informácii: Kto? (autor) čo? (obsah) komu? (adresát), kedy?(čas), kde?(miesto, prostredie), prečo?(cieľ, účel)**

Spôsoby záznamu textu – konspekt (poznámky z obsahu textu, záznam hlavných myšlienok), osnova - najstručnejší záznam obsahu textu.

Pracovná komunikácia - oficiálna komunikácia, žiadosť, splnomocnenie

Bežná komunikácia - odohráva sa **v súkromnej sfére**, účastníci využívajú nespisovné slová, **slangové výrazy**, rodinné slová, **SMS-** pozitíva, negatíva, **e-mail**

ŠTÝL – *všeobecne*: **spôsob prejavu** – napr. štýl obliekania, plavecké štýly, štýl bývania

Jazykový štýl - **cieľavedomý výber** verbálnych – slovných a neverbálnych (nejazykových) **prostriedkov** a ich usporiadanie v texte.

Jazykové štýly: (HARPUNA)

Hovorový – 1.roč, - **subjektívny štýl**

Administratívny (starší výraz úradnícky) 1. roč, vlastnosti: stručný, vecný, písomný, **útvary: žiadosť** (záhlavie – hore, text, na konci zdvorilostné formulky, podpis), **životopis** (štruktúrovaný – v heslách, **skratka CV -curriculum vitae**

(kurikulum vita) – životná cesta – **životopis**, aj pojem Europas), motivačný list (pri uchádzaní sa o zamestnanie), faktúry, vysvedčenie, je vždy **OBJEKTÍVNY**

Publicistický (starší výraz novinársky štýl)-, **SUBJEKTÍVNO-OBJEKTÍVNY** mal by byť pestrý (variabilný), **je to štýl MASMEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE – masmédiá – masové médiá** – t. j. určené **pre širokú verejnosť (tlač, rozhlas, televízia,**

internet), bulvárna tlač – vyhľadáva „**senzácie**“ zo života **celebrít**, paparazzi - fotografi

útvary: správa, interview (rozhovor s nejakou známou osobnosťou), **reportáž** (autentická – napr. z miesta zemetrasenia), **investigatívny reportér** – riskuje, príliš odvážny, ide do jadra veci, rieši aj citlivé témy, **recenzia** -napr. filmu, knihy – 2.roč.

Náučný (odborný) – vlastnosti.: **pisomnosť**, je vždy **OBJEKTÍVNY**, používame tu **termíny** – **odborné názvy**, porozprávať o práci SOČ, ďalší útvar – **referát**, odborná prednáška, sú tu použité grafy, tabuľky, schémy. **Vedecko-náučný štýl** – určený pre úzku odbornú verejnosť, **Populárno-náučný štýl** – určený pre širšiu verejnosť (napr. prednáška o dentálnej hygiene pre deti, aj dospelých, časopis Zdravie) - 3.roč.

Rečnícky (najstarší zo všetkých štýlov) 4. roč.– **korene má v starovekom Grécku**- znaky, **útvary**: slávnostný prejav (verejný – otvorenie šk.roka, súkromný – napr. na svadbe, prednáška, súdna reč, je **SUBJEKTÍVNO-OBJEKTÍVNY**, **slávni rečníci**: v **Grécku**: filozof **Sokrates**, Aristoteles, Platón, v **Ríme Cicero**, u nás: **Ľudovít Štúr** (jazykovedec, novinár, poslanec za mesto Zvolen)

Umelecký – preberá sa priebežne, je **SUBJEKTÍVNY**

Štýlotvorné činitele – faktory, ktoré ovplyvňujú podobu textu (prejavu)

a) subjektívne činitele – **vek** autora (starší autor – ucelenejší prejav), **pohlavie** (ženám rýchlejšie kmitajú hlasivky, preto majú rýchlejší rečový prejav), **vzdelanie**, **temperament** (napr. Taliani – hluční, Angličania – pokojnejší prejav), **momentálny psychický stav** (ak som rozčúlený – prudký prejav...),

b) objektívne činitele– **téma, prostredie, adresát** – komu je prejav určený/- bližšie pozri - pri téme rečnícky štýl

Slohové postupy: skratka - **IVOR**

informačný - znaky, slohové útvary- správa, oznam,

rozprávací – útvar: **rozprávanie**: znaky rozprávania- je tu dej, príbeh (úvod, zauzlenie, vyvrcholenie, rozuzlenie .., **časová následnosť**, používame aj priamu reč, **opisný** – opis (opisujeme znaky a vlastnosti daného predmetu), druhy opisu – statický, dynamický, **opis pracovného postupu** – **prevažujú slovesá**, jednotlivé časti sa nedajú zameniť, **charakteristika** –

výkladový – **výklad** – hľadáme vzťahy a súvislosti medzi javmi, je vždy objektívny, porovnať s úvahou - **úvaha** – podáva **subjektívny (osobný) názor** autora na určitú skutočnosť, sú tu aj nedokončené výpovede, kladieme si otázky, môžeme použiť nejaký citát .

Roviny jazyka

zvuková rovina- skúma vedná disciplína **fonetika**, fonológia, delenie hlások (samohlásky, spoluhlásky, dvojhásky, slovenčina má 46 hlások) , znelostná asimilácia (spodobovanie – znelá sa mení na neznelú alebo naopak napr. včela, predpísať) , **ortoepia** – náuka o spisovnej výslovnosti, ortografia – 3.roč.

lexikálna rovina – jazykovedná disciplína **lexikológia** (lexis – slovo, logos – veda, náuka) – **náuka o slove, slovnej zásobe** – **Slovná zásoba** (lexika) – **súhrn VŠETKÝCH SLOV v jazyku**, systém slovnej zásoby - delenie slov /napr. podľa

doby vzniku: **archaizmy** – napr. dereš, pandúr, **neologizmy** – v oblasti IT, športu – softvér, windsurfing, **poetizmy** – básnické slová – napr. rty -pery, luna - mesiac, **nespisovné slová – dialektizmy (nárečové slová** – napr. švábka, grule, krumple), slangové slová (napr. študentský slang – matika, deják), argotové slová (majú utajiť obsah – koktavé železo – zbraň, používajú často „asociáli“)

Spôsoby tvorenia slov

a) **odvodzovanie** – k základovému slovu pridáme **predponu alebo príponu** (prepísať, študentka), b) **skladanie**- napr. vodovod, horolezec, c) **skracovanie** – skratky OSN, atď, značky – chemické Ca - vápnik, skratkové slová – dajú sa skloňovať – TANAP – pracujem v Tanape, **SLŮK** – Chcem tancovať v Sľuku.

univerbizácia – dvojslovného pomenovania urobíme jednoslovné napr. minerálna voda – minerálka, panelový dom – panelák, **multiverbizácia** – v jednoslovného pomenovania vytvoríme viacslovné – financie – finančné prostriedky, čitatelia – čitateľská verejnosť

tvárová rovina – morfológia (z gréckeho slova morfé – tvar) - **gramatika – 10 slovných druhov** –

a) **ohybné (podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky**- skloňujeme, **slovesá** - časujeme), vzory pre podstatné mená: vzory pre ženský rod: **žena, ulica, dlaň, kosť**, pre mužský rod – **chlap, hrdina, dub, stroj**, pre stredný rod: **mesto, srdce, vysvedčenie, dievča**

b) **neohybné (príslovky** – miesta, času, spôsobu a príčiny, **predložky spojky, častice, citoslovčia**, -2. roč.

skladobná rovina – **syntax – vetné členy – hlavné vetné členy: podmet** (kto? čo?), **prísudok** (Čo robí?), **vetný základ (Prší, Stmieva sa), vedľajšie vetné členy: predmet** (pýtame sa všetkými pádovými otázkami okrem 1.pádu), **prívlastok** (pýtame sa - aký, aká aké), **príslovkové určenie** (miesta, času, spôsobu, príčiny)

veta - delenie viet podľa zloženia, (jednoduché vety: holá a rozvitá veta) a zložené vety - súvetia), podľa obsahu – oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie, zvolacie, členitosti – jednočlenné - dvojčlenné

súvetie - jednoduché, zložené, priraďovacie, podraďovacie/

Jazyk (systém znakov) **a reč** – konkrétna realizácia jazyka

funkcie jazyka – dorozumievacia (komunikatívna), reprezentatívna, estetická atď.

Vývin jazyka, delenie slovanských jazykov- **západoslovanské** - tu patrí i **slovenčina**, čeština, **východoslovanské** (ruština, ukrajinčina), **južnoslovanské** (chorvátčina a i)–

POZOR!!! Maďarčina NIE JE slovanský jazyk (ale ugrofínsky) - 4. roč,

Základné kodifikačné príručky – **PSP** - Pravidlá slovenského pravopisu, **KSSJ** – Krátky slovník slovenského jazyka , **Gramatika** slovenského jazyka, **Fonetický slovník**- Ábel Král

Inštitúcie – **Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave**

Delenie nárečí na území Slovenska – **západoslovenské** (trnavské, záhorácke – nedodržiava sa mäkkosť, v Trnave aj mačky mňaukajú mnau, a i.), **stredoslovenské** (liptovské, oravské, zvolenské), **východoslovenské** (spišské, šarišské, – nedodržiava sa dĺžka slabík, slová – napr. kapura – brána,)– 4. roč.

Jazyková kultúra

Učenie - vedomé a **systematické nadobúdanie vedomostí**, zručností a návykov,

faktory ovplyvňujúce učenie – teplota v miestnosti – 18 až 20 stupňov, **osvetlenie** – nie príliš silné svetlo, ani slabé (svetlo by malo prichádzať zhora zľava), dostatok čerstvého **vzduchu**, rušivý je **hluk**, plánovanie učenia – učiť sa vždy v rovnaký čas, najefektívnejší sme v stredu od 9.00 do 11.00, efektívne čítanie, čitateľská gramotnosť – 4.roč.

Zložka: literárna časť

1. **Staroveká literatúra, epos** – znaky eposu, napr. vstup bohov do deja eposu, veľké epické dielo písané vo veršoch / **Epos o Gilgamešovi** (hľadal nesmrteľnosť, našiel ju v prenesenom slova zmysle), epos **Ilias a Odyssea** – sfilmované pod názvom **Trója** (Achilles, Paris, krásna Helena, Odysseus – vymyslenie Trójskeho koňa atď.), antická **tragédia – Sofokles - Antigona** (kráľ Kreon ju dá zamurovať do skalnej hrobky, obesí sa na vlastný svadobný závoj) a i.

2. História Veľkej Moravy, staroslovienska lit., význam Konštantína a Metoda (**863** – príchod na Veľkú Moravu), zostavili **hlaholiku** – slovanské **písmo, Proglas - prvá slovanská báseň** – význam jazyka a vzdelanosti, **starosloviencina** ako 4.liturgický jazyk – používaný pri bohoslužbách v kostole, dovtedy uznávané tri jazyky – latinčina, gréčtina a hebrejčina), **legenda** – opisovala život svätých (Moravsko-panónske legendy, legenda - základný žáner stredovekej literatúry

3. Slovenské národné obrozenie, **Jozef Ignác Bajza - 1.slovenský román** – René mládenca príhody a skúsenosti/, **Juraj Fándly** – písal ľudovýchovnú prózu, **Ján Kollár** – dielo **Slávy dcera !!! (5 spevov podľa riek)**, myšlienka všeslovanskej vzájomnosti/, **Ján Hollý- epos Svatopluk** , časomerný prozodický systém

4. **Romantická literatúra**, znaky, žánre, hrdina, vplyv ľudovej slovesnosti, vedieť, čo je **balada**, sylabický veršový systém, predstavitelia slovenskej romantickej lit. / **Janko Kráľ – najbúrlivejší štúrovský básnik (rodák z LM) – balada Zakliata panna vo Váhu a divný Janko** (podľa povery - kto chce zachrániť zakliatu pannu, musel si prevrátiť všetky šaty naopak, Janko si zabudol prevrátiť „múd“ - vrecko na tabak, utopil sa) , **Samo Chalupka – Mor ho!** , **Ján Botto – Smrť Jánošíkova** /

5. Umenie – všeobecne, literárne druhy /**lyrika, epika, dráma**/ a žánre, zaradiť ukážky do žánru a obdobia /napr. **Hugolín Gavlovič** – Valaská škola mravov stodola, **Ivan Krasko** – predstaviteľ symbolizmu- báseň **Topole**, **J.G.Tajovský – činohra Statky-zmätky** , **Dušan Dušek** – zb.poviedok **Kufor na sny – poviedka Pes**, **Ladislav Mňačko**,– román **Ako chutí moc** a i.

6. Ľud – príroda v **Detvanovi** (autor Andrej Sládkovič) a **Hájnikovej žene** (autor - Pavol Országh Hviezdoslav – rodák z Oravy – dedinka Vyšný Kubín), sylabický(slabičný) veršový systém, básnické figúry v ukázkach. (Vedieť analyzovať a porovnať dielo **Detvan** a dielo **Hájnikova žena**- postavy, dej...)

7. **Uzákonenie spisovnej slovenčiny** – **Anton Bernolák** – základ (kultúrna západoslovenčina – neujala sa), **Ľudovít Štúr** – život a dielo- **Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí, uzákonenie 1843!!! (spolok Tatrín v LM založený v r. 1844)**

8. **Motív utrpenia** v dielach svet. a slovenskej literatúry / napr. **F.M.Dostojevskij - Zločin a trest** (chudobný študent Raskolnikov zabije sekerou starú úžerníčku,), **Jozef Gregor Tajovský** - Apoliena (slúžka – hluchá od bitky svojho otca), **William Styron** - Sophiina voľba, **Anthony Burgess** - **Mechanický pomaranč** a iné/

9. **Realizmus**, znaky, hrdina, prostredie, predstavitelia – **Martin Kukučín** (poviedka **Keď báčik z Chochoľova umrie** – úpadok zeman Aduš Domanický a kupec Ondrej Tráva – pozrite si film), **Jozef Gregor Tajovský** (poviedka **Maco Mlieč** – pracoval u gazdu len za jedlo, šaty..) , **Božena Slančíková Timrava** (novela **Ťapákovci** – žijú zaostalým životom, 16 ľudí v jednej izbe, nevesta **Iľa-kráľovná** chce zmeniť ich život)

10. **Román** – znaky, druhy, porovnanie s iným žánrom, predstavitelia napr. **Kukučín** (román **Dom v stráni**) , **Jozef Cíger Hronský** (román **Jozef Mak**) , Milo Urban, **Peter Jaroš** (**generačný román Tisícročná včela**)

11. Významné **ženské postavy**, ich charakter, napr. postava **Antigona** – z tragédie Antigona, postava **Iľa-kráľovná** z novely **Ťapákovci**, **Sophia** z románu **Sophiina voľba** atď. (napr. **Esmeralda** – z románu **Chrám Matky Božej v Paríži**)

12. Porovnajete romantizmus a realizmus – znaky, typ hrdinu, žánre – **Victor Hugo**- román **Chrám Matky Božej v Paríži**, Alexander Sergejevič Puškin – **Kapitánova dcéra**, Honoré de Balzac – román **Otec Goriot** (možete spomenúť aj napr. román **Zločin a trest** - **F.M.Dostojevskij**)

13. **Láska ako večná téma umenia**, prekážky. Diela: **Shakespeare** - tragédia **Rómeo a Júlia** (ich rodiny sú znepriatelené, Júlia užije uspávací nápoj, Rómeo si myslí, že je mŕtva, otrávi sa. Keď sa Júlia prebudí, vidí mŕtveho Rómea – prebodne sa dýkou), **Romain Rolland** - novela **Peter a Lucia** (francúzska lit., 1.svetová vojna, **spadne na nich pilier v kostole**, paradox – kostol – symbol pokory a mieru, nájdú tu smrť) , **Rudolf Jašík** - román **Námestie svätej Alžbety** (Eva je židovka, musí nosiť žltú hviezdu – zastrelia ju Nemci na stanici, keď chce odtiahnuť mŕtveho chlapca)

14. **Prekliati básnici** (francúzski symbolisti)– **Baudelaire (bodlér)**, **Rimbaud**, **Verlaine** - ich životný štýl – viedli **bohémsky život** – t.j. **nerespektovali pravidlá**, chceli si užívať život, až škandalózne život, pomerne mladí zomreli. **Senzualizmus** - vnímanie života a umenia všetkými **zmyslami** – **Baudelaire** - básne : **Človek a more** (porovnáva hladinu mora k ľudskej duši – raz pokojná, raz rozbúrená), **Baudelaire** – báseň **Albatros** (morský vták albatros je chytený, je spútaný, no túži po voľnosti), báseň **Mrcina** – básnik vidí pri ceste zdochlinu – mrcinu, hovorí svojej milej, že aj ona raz zomrie, je roztrpčený, lebo jeho milá sa s ním rozišla/

15. **Medzivojnová poézia**- 3.roč., **vitalizmus** – **Ján Smrek** tzv. **rodený básnik** – **poeta natus** – **témy** jeho básní: láska k žene, radosť zo života, jemná erotika, (báseň **Balada čerešňových kvetov**) , **novosymbolizmus** – **Emil Boleslav Lukáč** – tzv. **učený básnik** – **poeta doctus** (**študoval v Paríži**) – **básnická zbierka Dunaj a Seina** – porovnáva Slovensko a Paríž, doma sa cíti najlepšie, **nadrealizmus** – **zakladateľ Rudolf Fabry** – **používali netradičné metafory**, básne boli voľné asociácie, chceli „šokovať“, napr. za krásu považovali črevá zdochnutého voľa, nepoživali interpunkciu – žiadne bodky, čiarky, niekedy básne v tvare obrazcov, **katolícka moderna**- **Rudolf Dilong** –rodák z Oravy, no emigroval

do USA, bol **kňaz**. Zomrela mu malá sestrička Hanička, zbila ju macocha, v USA mu veľmi chýbala domovina

16. Stratená generácia – všeobecná charakteristika – mladí ľudia, ktorí sa vrátili z frontu 1. svet.vojny a nevedia sa zaradiť do života, cítia sa sklamaní, zbytoční, sú poznačení traumou, - predstavitelia **Erich Maria Remarque (Remark)** – nemecká lit. román **Na západe nič nové** – /pozrite si film/: 18-ročných chlapcov, ktorí práve skončili školu, nahovorí učiteľ, aby sa dobrovoľne prihlásili na front, skoro všetci tu zomierajú, **hlavný hrdina Paul Bäumer** zomiera na konci románu, v novinách vyjde správa – na západe nič nového, ukážka v zadaniach: keď leží hlavný hrdina Paul v zákope s mŕtvym francúzskym vojakom, ktorého zabil– použitý je tu vnútorný monológ, **Ernest Hemingway – román Zbohom zbraniam** – americká lit, no opisuje príbeh vojny a lásky na talianskom fronte - mladá ošetrovatelka Katrin a poručík Henry sa ľúbia, rozhodnú sa dezertovať z frontu 1.svet.vojny, plavia sa v noci cez pohraničné jazero z Talianska do Švajčiarska, Katrin sa pri veslovaní vysilí, narodí sa jej mŕtve dieťa a sama pri pôrode zomiera, **Romain Rolland – novela Peter a Lucia** (francúzska lit) – bližšie spomenuté v téze č.13 (spadne na nich pilier v kostole počas bombardovania, zomierajú)

17. 1.svet.vojna v slovenskej lit. :Pavol Országh Hviezdoslav – rodák z dedinky Vyšný Kubín, - písal básne, eposy, ukážka v zadaniach: **lyrický cyklus** s tematikou 1.sv.vojny **Krvavé sonety**, básnické obrazy1.svet.vojny v básni, napr. zem stone – personifikácia atď., vedieť, **čo je sonet- znaky: má 14 veršov**, schéma: **4+4+3+3.**, **Milo Urban** – román **Živý bič** – vedieť dej,/prípadne pozrieť aj film/ má dve časti – **Stratené ruky a Adam Hlavaj** -viac línií, v oravskej dedinke Ráztoky - ukážka v zadaniach: **Ondej Koreň sa vráti z frontu** – je zmrzačený, **bez ruky a nemý**, (názov stratené ruky preto, lebo Ondrej sa vrátil bez ruky, no aj **symbolicky – ruky chýbali všade** – hlavne na poli, ostali doma iba ženy na roboru). **Eva Hlavajová ide „vyreklamovať“ k notárovi Okolickému** svojho muža Adama Hlavaja z vojny (chce, aby sa vrátil z frontu), notár zneužije situáciu a Evu znásilní, Eva čaká dieťa, celá dedina ju ohovára, Eva sa utopí, Adam zbehne z frontu, zistí, čo sa stalo. Notára dedina doženia až k miestu, kde sa utopila Eva, aj on sa utopí. Príbeh **vdovy Ilčíčky** a jej jediného syna **Štefana**- odvedú ho na front, neznesie, že čatár Róna šikanoval slabého vojaka, zabije Rónu lopatkou, Štefana za to zastrelia.

18. Lyrizovaná próza - próza naturizmu, vznikla v 30-tych rokoch 20.st, príčiny vzniku – **autori hľadali útechu v prírode**, preto próza naturizmu, 1933 dostáva sa k moci Adolf Hitler, ľudia tušili blížiacu sa katastrofu, hľadali únik z reality. Hrdinovia sú väčšinou samotári, v dielach sú znaky rozprávkovosti: dobro zvíťazí nad zlom, magické číslo 3 – napr. v diele Tri gaštanové kone, **predstavitelia**: Ľudo Ondrejov, v zadaniach máme: **Dobroslav Chrobák (rodák z Hýb!!!)** – novela **Drak sa vracia /treba vedieť/** - drakovi pripisovali všetko nešťastie v dedine, odchádza preč, má ho rada **Eva** ,(ktorá neskôr rozpráva tento svoj príbeh vnúčatám), Eva sa neskôr vydá za **Šimona Jarjabku**, no stále myslí na draka, ten sa vráti, keď sú veľké suchá a rozhodne sa ísť zachrániť statok (voly a kravy) do Tichej a Kôprovej doliny, ide s ním aj Evin muž – Šimon Jarjabek, ktorý si myslí, že drak chce predať stádo Poliakom. Vráti sa do dediny a podpáli drakovi dom. Ten sa však vráti aj so stádom aj s mladou Polkou Zoškou – budúcou manželkou, ktorú si dojednával s Poliakmi. Šimon sa mu ospravedlní a drak nájde stratenú dôveru dedinčanov. Eva si uvedomí, že Drak ju nemiluje a kto ju má naozaj rád, je jej manžel Šimon.

Margita Figuli – Tri gaštanové kone (príbeh lásky Magdalény a tuláka Petra – kladné postavy, negatívna postava – násilnícky gazda Jano Zápotočný),

František Švantner – v jeho tvorbe **vyvrcholila próza naturizmu – román Nevesta hôľ** (príbeh tajomnej dievčiny **Zuny** – nevesty hôľ, ktorá sa zrodila z kvetu ľalie, v závere románu Zuna zmizne, lebo si ju vzali hole, lebo aj oni majú svoje nevesty), je tu veľa umeleckých prostriedkov, napr. **personifikácia - vravelo ihličie kosodreviny..**

19. Komédia ako žáner, porovnať s tragédiou a absurdnou drámou:

Molière – komédia Lakomec (1.ročník – francúzska klasicistická lit.) – **Lakomec – hlavný hrdina vdovec Harpagon – má dve deti – dcéru Elizu a syna Kleanta**, neváha vydať a oženiť ich sa bohatých jedinocov len kvôli peniazom. Sám sa zamiluje do mladučkej **Marianny**, ktorú zároveň miluje aj jeho syn Kleant. Otec a syn sa stávajú sokovia v láske. Mladí nakoniec využijú úskoky. Skryjú otcovi (lakomcovi Harpagonovi truhličku s peniazmi. Lakomec je zúfalý, všetkých obviňuje, všetkých chce povešať. Nakoniec mu mladí truhličku vrátia pod podmienkou, ak bude súhlasiť so sobášom podľa ich vôle. Harpagon súhlasí.

Ján Palárik – veselohra: **Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch** (1.roč.) – **veselohra založená na zámene postáv** – **grófka Eržika Hrabovská** sa vymení so svojou spoločníčkou mladou národovkyňou **Miluškou Oriěškovou**. Grófka sa má vydať za baróna **Lajoša Kostrovického**, ktorý žil dlho v Pešti a Viedni, takže ho vôbec nepozná. Gróf prichádza domov (na Slovensko) aj s mladým inžinierom **Jánom Rohonom** a tiež sa **vymenia**. Nastáva veľa humorných situácií. **Gróf** je však úplne **pomad'arčený**, no postupne si to uvedomuje a z veľkého Maďara sa stáva veľký **Slovák**. **Všetko sa končí šťastne, vysvetlí sa to. Obžinky = dožinky – slávnosť po zbere úrody**

Lasica +Satinský – Soirée – 4. roč!!! (kabaret, hovorené slovo aj pesničky, improvizácia, spolupráca s publikom) **Samuel Becket – Čakanie na Godota – absurdná dráma – 4.roč.!!!** – **dvaja tuláci Vladimír a Estragon** čakajú na poľnej ceste na pána Godota, ktorý nikdy nepríde – myšlienka „večného“ čakania. Godot by mohlo znamenať „boh, tuláci vedú chaotický dialóg, chcú sa obesiť, roztrhne sa im povraz

20. Poézia 60-tych rokov- 4. roč.!!!porovnať poéziu - **Milan Rúfus (rodák zo Závažnej Poruby !!!)** – báseň **Zvony detstva, pozrieť prezentáciu**, motívy: **domov, rodina, príroda, modlitba, pokora**, **Miroslav Válek** – témy – skeptik, neverí láske, báseň **Jablko** (jablko bolo zelené, lebo láska dvoch mladých ľudí, ktorí sa v básni rozišli, bola ešte nezrelá)

21. Pop-poézia – 4. roč.!!!! –pozri prezentáciu - **ide o spievanú poéziu**, témy (všedný deň) , **hudobné skupiny** (napr. zakladateľ **Pavol Hammel – skupina Prúdy** – pieseň ZRPŠ - ...pri poslednom litri vína, Elán, Tublatanka..), textári, **Boris Filan, Peteraj, Hevier, Jožo Urban** – **text : Voda, čo ma drží nad vodou** – spieva skupina Elán – Jožo Ráž, ukážka **báseň Vyznanie** (spieva Marika Gombitová)

22. 2.sv.vojna v slovenskej lit. – 4. roč.!!! – **Rudolf Jašík – Námestie svätej Alžbety** (Eva zastrelia Nemci na stanici) **Alfonz Bednár – novela Kolíska** (Zita Černeková kolíše doma sama malého syna, počujú to Nemci na ceste, vôjdu k nej, kolíska im pripomínala zvuk mlyna, sú drzí, no u Zity je pod perinou v susednej izbe skrytý Majerský, ktorý zbehol od partizánov, boleli ho oči...), **Sklený vrch – hlavná hrdinka Ema Klaasová – stúpi na elektrické drôty** pri stavbe elektrárne a zomiera, jej manžel Ing. Solan nájde jej denník a číta minulosť Emy – mala rada partizána Milana, ktorý jej rozprával rôzne príbehy, napr. aj o sklenom vrchu, no umučili ho Nemci. Ema chcela manželovi porozprávať o svojej minulosti, no nestihla a nešťastnou náhodou zomiera.

23. Dráma ako literárny druh, znaky, výstupy, dejstvá, replika (prehovor jednej postavy v rámci dialógu) „Ján Chalupka- Kocúrkovo alebo len aby sme v hanbe nezostali, **Jozef Gregor Tajovský – Statky-zmätky (činohra – hra s vážnym obsahom, no nekončí smrťou)**, Zuzka Kamenská a Ďurko Ľavko sa zoberú bez lásky (kvôli **majetku – statky**) a výsledkom sú **zmätky** v dušiach a ich rozchod.

24. Obraz ženy v tvorbe Jána Kollára – Slávy dcera (zaľúbil sa v počas štúdia v nemeckom meste Jena do dievčiny Wilhelmíny Schmidtovej, ktorú ospieval o svojej básnickej skladbe Slávy dcera ako **Mínu – z mena Wilhelmína, Kollár delí srdce na dve polovice – polku srdca Míne, polku vlasti**), **Andrej Sládkovič - Marína (slovenská romantická literatúra)** básnická skladba **Marína je najdlhšia ľúbostná skladba na svete**, Sládkovič sa zaľúbil do Márie Pišlovej v Banskej Štiavnici (chodil tu doučovať), ich láska neskončila šťastne, lebo kým Sládkovič študoval v Nemecku, rodičia vydali Máriu (Marínu) za bohatého medovníkára. **Ján Smrek – predstaviteľ vitalizmu – skladba Básnik a žena –** opis lásky k žene počas 4 ročných období - porovnanie

25. 2.sv.vojna vo svetovej lit.- 4. roč.!!! Joseph Heller – román Hlava XXII (22) – satirický román, na ostrove Pianosa – taliansky front - plukovník Cathard zvyšuje stále počet náletov, vojaci sú nespokojní - tzv. vojna vo vojne, hlavný hrdina kapitán Yossierien predstiera chorobu pečene, nakoniec dezertuje do Švédska. Hlava XXII bol súbor nezmyselných predpisov, **motto: Hlave XXII neprešiel nikto cez rozum, William Styron – román Sophiina voľba** (v koncentračnom tábore, mala dve deti, musela sa rozhodnúť, ktoré pošle do plynu. Po vojne sa Sophia dostáva do Ameriky, rozpráva svoj príbeh mladému spisovateľovi Stingovi, zažíva tu má búrlivý vzťah s narkomanom a schyzofrenikom Nathanom, nakoniec spolu spáchajú samovraždu, nedokázala sa vyrovať s minulosťou), **Norman Mailer**

26. Existencializmus – francúzska lit. po roku 1945 - prezentácia 4. roč.!!! definovať pojem, znaky, **Sartre – poviedka Múr** - španielska občianska vojna, Pablo Ibbieta má prezradiť úkryt revolucionára Ramona Grisa, vystrelí si z vyšetrovateľov a povie, že Ramon je na **cintoríne**, lebo vedel, že je u bratrancov, lenže ten sa s bratrancami poháda a naozaj sa ide ukryť na cintorín. Z Ibiettu sa tak náhodu stáva zradca. Ramona na cintoríne nájdu a zastrelia ho, keď sa to dozvie Ibietta, začne sa hystericky smiať. **Znaky existencializmu – hraničná situácia – múr, väzenie, hroziaca smrť, do deja zasahuje náhoda, jediná istota je smrť, A.Camus – román Cudzinec** (úradník Morseau – cíti sa cudzincom aj sám sebe– ide s priateľkou Máriou na chatu k moru, na pláž náhodou **zabije Araba**, zaleskne sa mu nôž a on ho zastrelí, v podstate v sebeobrane, **Morseau je odsúdený na trest smrti**, nechce ani kňaza, jediná istota je smrť)

27. Problémy dospievajúcej mládeže s dospelými – J.D.Salinger – román Kto chytá v žite (4.roč.!!) – 16-ročný študent Holden Cofield prepadne zo 4 predmetov, túla sa previanočným New Yorkom, jeho sen je zachraňovať deti, ktoré sa hrajú v žitnom poli. Ak sa niektoré priblíži na koniec poľa, kde je priepasť, on ho vráti späť. Priepasť predstavuje skazenú Ameriku, **Honoré de Balzac – román Otec Goriot** (dve dcéry, zle ich vychoval, rozmaznal, v závere otec zomiera, neprídu mu ani na pohreb), **Shakespeare – tragédia Hamlet**

28. Dráma po roku 1918 – Ivan Stodola – tragédia Bačova žena (Eva – žena dvoch mužov), **Stanislav Šteпка – Radošinské naivné divadlo - Jááánošíík, Ivan Bukovčan –**

dráma Kým kohút nezaspieva (obdobie 2.sv. vojna, rukojemníci v pivnici, mali vybrať jedného, kto sa obetuje za zastreleného nemeckého vojaka, holič Uhrík zabije tuláka, potom si uvedomí, čo spravil, že vždy treba ostať človekom. Uhrík si napokon vezme kľúče a vyjde po schodoch, Nemci ho zastrelia), **súčasnú divadlá** – kde? V Martine, Žiline, Spišskej Novej Vsi, Košiciach, Prešove, SND v Bratislave atď. , **herci** – starší napr. Jozef Króner, novší – Zuzana Fialová, Zdena Studenková, Tomáš Mašťalír, Ján Koleník....

29. Chápanie človeka v literárnych obdobiach, charakteristika obdobia, **Shakespeare** – tragédia **Hamlet (humanizmus a renesancia – anglická lit)**, **Samo Chalupka** – hrdinská báseň **Mor ho! (slovenská romantická lit.)**, **Dostojevskij** – román **Zločin a trest (ruská realistická lit.)**, **Ladislav Mňačko** – román **Ako chutí moc (slovenská lit. po roku 1945)** – príbeh rozpráva fotograf Frank na pohrebe známeho politika, ktorý bol zároveň jeho kamarátom, no moc politika zmenila, praktiky KSČ – Komunistickej strany Československa, napr, správny politik má zomrieť na infarkt – pukne mu srdce, keď pomáha vlasti a nie na krv v moči (zakamuflovali príčinu smrti)

30. Kultúrne dedičstvo Lipt. Mikuláša, osobnosti LM a Liptova, knižnica Belopotockého, 1.ochotnícke divadlo – zahrli tu hru Kocúrkovo od Jána Chalupku, spolok Tatrín – založený v roku 1844, pôsobil tu Michal Miloslav Hodža ako evanjelický kňaz, **Janko Kráľ** (ukážka v zadaniach – **balada Zakliata panna vo Váhu a divný Janko**), **Ivan Stodola** – ukážka v zadaniach – tragédia **Bačova žena** , **Peter Jaroš** (rodák z Hýb) – v zadaniach **román Tisícročná včela** - znaky **postmoderny**, iné diela autorov spojených s Liptovom

Povinné diela:

Epos o Gilgamešovi

Homér: Ilias a Odysea

Sofokles: Antigona

Proglas -1.slovanská báseň /Konštanínov predhovor/

William Shakespeare: Hamlet, Rómeo a Júlia

Hugolín Gavlovič: Valaská škola mravov stodola

Molière: Lakomec

Ján Kollár: Slávy dcera

Ján Hollý: Svatopluk

Ján Chalupka: Kocúrkovo alebo len aby sme v hanbe nezostali

Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Samo Chalupka: Mor ho!

Ján Botto: Smrť Jánošíkova

Andrej Sládkovič- Marína, Detvan

dielo Ľudovíta Štúra – jazykovedec

Victor Hugo: Chrám Matky Božej v Paríži

Alexander Sergejevič Puškin : Kapitánova dcéra

Honoré de Balzac: Otec Goriot

Fiodor Michailovič Dostojevskij: Zločin a trest

Martin Kukučín: Dom v stráni, Keď báčik z Chochoľova umrie
Jozef Gregor Tajovský: Maco Mlieč, Mamka Pôstková, Apoliena, Statky zmätky
Božena Slančíková Timrava: Ťapákovci,
P.O.Hviezdoslav: Krvavé sonety, Hájnikova žena / Ežo Vlkolinský/
Ján Palárik: Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch

Jozef Cíger Hronský: Jozef Mak
Milo Urban: Živý bič
Peter Jilemnický – O dvoch bratoch, z ktorého prvý druhého vôbec nepoznal(doplnené)
Erich Maria Remarque: Na západe nič nového
Romain Rolland: Peter a Lucia
Ernest Hemingway: Zbohom zbraniam
Dobroslav Chrobák: Drak sa vracia
Margita Figuli: Tri gaštanové kone
František Švantner: Nevesta hôľ
Ivan Stodola: Bačova žena /Jožko Púčík a jeho kariéra/
Ivan Bukovčan: Kým kohút nezaspieva

Jerome David Salinger: Kto chytá v žite
Joseph Heller: Hlava XXII
William Styron: Sophiina voľba
Norman Mailer: Nahí a mŕtvi
Jean Paul Sartre: Múr
Albert Camus: Cudzinec
Alfonz Bednár: Kolíska, Sklený vrch
Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety
Ladislav Mňačko: Ako chutí moc
Peter Jaroš: Tisícročná včela
Dušan Dušek: Kufor na sny /poviedka Pes/
Stanislav Štepka: Jááánošíík
Lasica+ Satinský: Soirée /Hamlet/
Anthony Burgess: Mechanický pomaranč